

Kerntaak voor Rijkswaterstaat

Schoon en gezond water

Als uitvoeringsorganisatie van het ministerie van IenM heeft Rijkswaterstaat een aantal heldere kerntaken ten aanzien van water: waterveiligheid, voldoende water, schoon en gezond water, vlot en veilig verkeer over water en een duurzame leefomgeving. Welke rol speelt de combinatie 'water en (menselijke) gezondheid' in het werk van Rijkswaterstaat?

Rijkswaterstaat heeft als waterbeheerder op ruwweg drie terreinen te maken met water en gezondheid voor de mens: bij drinkwater, zwemwater en consumptie van vis en schaaldieren. De taak 'schoon en (ecologisch) gezond water' is een belangrijke randvoorwaarde voor een aantrekkelijke leefomgeving en voor de gebruiksfuncties die de rijkswateren hebben. Overigens speelt gezondheid ook op andere werk-

terreinen van Rijkswaterstaat een rol, zoals bij het autoverkeer en de leefbaarheid in en om steden.

Kwaliteit van het oppervlaktewater

De Kaderrichtlijn Water (KRW) vereist dat alle oppervlaktewaterlichamen een goede chemische en een goede ecologische toestand of een goed ecologisch potentieel hebben. Senior adviseur Waterkwaliteit bij

Rijkswaterstaat, John Hin: 'Rijkswaterstaat monitort de ecologische en chemische kwaliteit van het water en neemt, waar dat nodig en mogelijk is, op basis daarvan maatregelen. Vaak gebeurt dat samen met andere partijen, zoals de waterschappen. Op het gebied van ecologie kun je denken aan het inrichten van oeverzones, vistrappen of nevengeulen. Als blijkt dat een bepaalde stof niet aan de norm voldoet, dan

John Hin, senior adviseur Waterkwaliteit, Rijkswaterstaat.

onderzoeken wij de oorzaak daarvan. Ligt de bron in Nederland, dan onderzoeken wij – samen met anderen – wie maatregelen kan nemen. Komt een verontreiniging uit het buitenland, dan kaart het ministerie van IenM dit bij het betreffende buurland aan.’

‘Schoon en gezond water’ raakt ook aan een andere kerntaak van Rijkswaterstaat: ‘voldoende water’. Bij lage afvoeren ontstaan sneller problemen met de waterkwaliteit zoals hoge watertemperaturen, lagere zuurstofgehalten en hogere gehalten aan chloride en nutriënten, omdat er te weinig water is voor doorspoeling en verdunning.

Hoe staat de waterkwaliteit van de grote rivieren er voor?

Hin: ‘Sinds 2009 zijn de biologische kwaliteitselementen en de fysisch-chemische parameters in de rijkswateren door allerlei maatregelen flink verbeterd. In ecologische zin zien we dus flinke vooruitgang, maar op het gebied van de chemische stoffen is dat minder. De paradox is dat er absoluut gesproken wel sprake is van verbetering, maar dat tegelijkertijd de normen steeds strenger worden en er ook steeds meer stoffen gemeten kunnen worden. Ook het ‘one out, all out’-principe dat in Europa is afgesproken voor het weergeven van de waterkwaliteit, beneemt een beetje het zicht op de werkelijke situatie. Als een waterlichaam op één stof niet voldoet aan de norm, wordt dat als het totale oordeel weergegeven,

terwijl er misschien voor andere stoffen wel flinke vooruitgang is geboekt.’

Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater

De Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater onderscheidt zes stofgroepen die een eigen aanpak krijgen: drie bekende groepen stoffen (nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, overige stoffen) en drie nieuwe (opkomende) groepen stoffen (geneesmiddelen, (micro)plastics, overige stoffen). Hin: ‘Opkomende stoffen zijn stof-

fen waarvan de schadelijkheid nog niet is vastgesteld en waarvan het vermoeden bestaat dat ze wel schadelijk kunnen zijn voor de mens of het ecosysteem. Ze zijn in het waterkwaliteitsbeleid nog niet als zodanig onderkend. Er wordt nu onderzocht wat de beste manier is om de stoffen te bepalen waarvoor actie nodig is vanwege problemen met de waterkwaliteit.’

Oppervlaktewater als bron voor drinkwater

Drinkwaterbedrijven onttrekken op zeven locaties jaarlijks een half miljard kubieke meter water uit de rijkswateren voor de productie van drinkwater voor ruim zeven miljoen Nederlandse huishoudens en een groot aantal bedrijven. Daarnaast bevin-den zich langs de rijkswateren vijf oevergrondwaterwinningen: ondiep grondwater dat voor een belangrijk deel bestaat uit via de bodem toegestroomd rivierwater. Volgens de Drinkwaterwet dragen rijk, provincie, waterschappen en gemeenten samen zorg voor een duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening. Dit geldt als een ‘dwingende reden van groot openbaar belang’.

Hin: ‘Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor de bewaking van de kwaliteit van het oppervlaktewater op de directe onttrekingspunten in de rijkswateren en stelt

hier beschermingszones in. Op grond van de Kaderrichtlijn Water heeft Nederland nadere eisen gesteld. De waterkwaliteit moet op de directe onttrekkingspunten voldoen aan specifieke milieukwaliteits-eisen voor drinkwaterproductie uit het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Bkmw 2009).'

Bovendien moeten de waterlichamen met onttrekkingspunten zó zijn beschermd dat de kwaliteit niet verslechtert. Deze KRW-eisen zijn vertaald in een maatregelenpakket dat Rijkswaterstaat in samenwerking met andere overheden en drinkwaterbedrijven uitvoert, aldus Hin.

Gezamenlijke monitoring

Rijkswaterstaat werkt nauw samen met de drinkwaterbedrijven op het gebied van monitoring en informatievoorziening, en meet de drinkwaterrelevante stoffen op de grensmeetstations bij Eijsden en Lobith. De drinkwaterbedrijven meten deze

stoffen op de onttrekkingspunten zelf. Hin: 'Voor incidenten is een gezamenlijk waarschuwingssysteem opgezet, Aqualarm. Bij een incident – ook als dat buiten de rijkswateren plaatsvindt – berekenen we de tijd die een verontreiniging nodig heeft om een innamepunt voor drinkwater te bereiken. Dan weten de drinkwaterbedrijven wanneer ze de inname van water tijdelijk moeten staken.'

Hin vervolgt: 'Wij monitoren een lijst met bekende stoffen, maar we komen ook af en toe onbekende stoffen tegen. De analysemethoden zijn sterk verbeterd, maar daarmee weet je niet altijd direct wát je meet, alleen dat iets een signaalwaarde overschrijdt. Het is dan zaak zo snel mogelijk uit te zoeken om welke stof het kan gaan.' Naast de grensmeetlocaties verricht Rijkswaterstaat periodiek monitoring in alle 51 waterlichamen die onder zijn verantwoording vallen.

Kwaliteit van de bron

Verontreinigende stoffen in de rijkswateren komen voor een groot deel uit het buitenland, de regionale wateren en de atmosfeer. De chemische kwaliteit van het water dat Nederland binnenstroomt, is de afgelopen decennia enigszins verbeterd, een trend die zich naar verwachting de komende jaren voortzet. *Welke bedreigingen ziet u als het gaat om de kwaliteit van de rijkswateren als bron voor drinkwater?*

Hin: 'Belangrijkste bedreiging is, denk ik, de chemische verontreiniging, ook in combinatie met effecten van de klimaatverandering. Er worden steeds nieuwe chemische stoffen ontwikkeld waarvan we de effecten nog niet kennen. Daarbij komt dat de rivierafvoer in droge perioden zo gering kan zijn, dat de concentratie van de verontreiniging het lastiger maakt om goed drinkwater te maken. Ook de indringing van zout water vanuit zee is in bepaalde regio's een bedreiging, bijvoor-

beeld voor de oeverinfiltratieputten in het westen van ons land. Hiervoor worden in het kader van het Deltaprogramma maatregelen getroffen.'

Signaleringswaarden

De zorg voor de drinkwatervoorziening stelt ook eisen aan de monitoring van opkomende stoffen zoals (dier)geneesmiddelen en hormoonverstoorders. Er zijn daarom signaleringswaarden opgesteld voor water dat wordt onttrokken voor drinkwaterproductie. Uitgangspunten voor de signaleringswaarden zijn het voorzorgsbeginsel en het kunnen volstaan met eenvoudige zuiveringstechnieken voor de productie van drinkwater.

Rijkswaterstaat stelt de komende tijd vast welke stoffen de signaleringswaarden op de onttrekkingspunten overschrijden. Voor deze stoffen brengt Rijkswaterstaat de bronnen, de risico's voor de drinkwatervoor-

ziening en mogelijke maatregelen in beeld, in samenwerking met de andere overheden en de drinkwaterbedrijven.

Samenwerking

Rijkswaterstaat kan veel problemen met de waterkwaliteit in rijkswateren niet zelf oplossen. Hiervoor wordt samengewerkt met andere partijen. Naast generieke (beleids) maatregelen op het gebied van stoffen, moeten emissiebeperkingen voor bijvoorbeeld de landbouw en de rioolwaterzuiveringsinstallaties voor een belangrijk deel tot stand komen via samenwerking en afspraken met de andere waterbeheerders. De waterbeheerders hebben de afgelopen jaren gezamenlijk studies uitgevoerd om inzicht te krijgen in de uitstroom van verontreinigende stoffen vanuit regionale wateren naar de rijkswateren.

De aanpak van verontreiniging met chemische stoffen uit het Nationaal

Waterplan 2016-2021 moet op termijn leiden tot verbetering van de waterkwaliteit. Daarnaast is de Tweede nota duurzame gewasbescherming van belang voor het terugdringen van normoverschrijding door gewasbeschermingsmiddelen. Om de hoeveelheid geneesmiddelen in het oppervlaktewater terug te dringen zet het Nationaal Waterplan 2016-2021 in op een ketengerichte benadering.

Tot slot, Rijkswaterstaat is partner in 'Ons Water'; waarom is dit partnership van belang?

Hin: 'Net als andere waterbeheerders vindt ook Rijkswaterstaat het belangrijk om deel te nemen aan projecten die het 'waterbewustzijn' onder de Nederlanders verhogen. We leven met z'n allen in deze delta en het is belangrijk dat er bij de burger begrip is over de voor- en nadelen daarvan.'

